

Læreres sygefravær afhænger i høj grad af skolelederens talent for ledelse

VIDENSOVERBLIK

FEBRUAR 2025

Der er stor forskel på læreres sygefravær fra skole til skole, og det er en forskel, som i høj grad hænger sammen med skolelederens talent for ledelse: Op mod 80% af sygefraværet omkring ferier kan nemlig tilskrives skolens "fraværskultur". Det viser ny forskning, som også påviser, at en lærer med højt sygefravær har en direkte konsekvens for eleverne i form af dårligere testresultater i dansk og matematik.

I gennemsnit har lærere på danske folkeskoler 13 dages sygefravær om året, hvilket svarer til cirka 6% af arbejdstiden. De 13 dage inkluderer både lærerens eget sygefravær og lærers brug af ret til fravær ifbm. barns sygdom. Læreres sygefravær ligger markant over det gennemsnitlige sygefravær for andre offentligt ansatte, som er 9 dage om året, og endnu højere end det gennemsnitlige fravær blandt privatansatte, som er 8 sygedage om året.

Lærere på grundskoler er selvsagt mere udsat for smitte med infektionssygdomme end fx en medarbejder i den kommunale administration, som ikke har direkte kontakt med mange mennesker. Men lærere på offentlige folkeskoler har i gennemsnit to ekstra fraværsdage pr. lærer sammenlignet med private grundskoler, og der er desuden betydelig forskel på lærernes gennemsnitlige sygefravær fra folkeskole til folkeskole.

Sygefravær er altså en variabel størrelse. Det er derfor vigtigt at forstå, hvilke faktorer, der spiller ind på læreres sygefravær, herunder hvilke lederegenskaber, der hhv. fremmer og modvirker fravær hos de ansatte. Og skolens ledelse viser sig at spille en ret stor rolle i forhold til lærernes sygefravær.

Det viser en ny omfattende analyse udført af professor Morten Bennedsen og postdoc. Maria Schlier fra Økonomisk Institut på Københavns Universitet. Forskningsprojektet er støttet af ROCKWOOL Fonden.

Mere sygefravær i et job end i et andet

Til denne analyse har forskerne anvendt data fra Danmarks Statistik, der registrerer fravær for alle lærere, der er ansat på offentlige folkeskoler og gymnasier i Danmark i perioden 2010-2018. Data fra knap 450.000 læreres ansættelses-år indgår i studiet. (En lærer ansat i et år = et lærer-ansættelses-år)

Forskerne undersøger skolelederens betydning for lærernes sfravær ved at kortlægge lærernes sygefravær (inklusive deres brug af retten til barns sygedage) i forbindelse med skift til nyt job og dermed også ny leder.

Her undersøger de, hvor meget fravær, der kan forklares ud fra lærernes individuelle karakteristika (fx lærerens indre motivation og arbejdsmoral) og hvor meget, der kan tilskrives skolens ledelse, som definerer skolens kulturelle normer for fravær:

Hvis en lærers fravær primært kan tilskrives indre motivation, vil fraværet være det samme i et nyt job på en ny skole. Modsat, hvis fravær i højere grad skyldes skolens

fraværskultur, vil den enkelte lærers fravær ”tilpasse sig” niveauet for fravær på den nye skole, og den samme lærer kan så melde sig mere eller mindre syg i det ene job end i et andet tilsvarende job.

Her konstaterer forskerne, at skolens ledelse i høj grad påvirker den enkelte lærers sygefravær. Langt over halvdelen (55-62%) af forskellen i sygefravær mellem skoler med højt versus lavt lærerfravær, kan nemlig forklares med skolens ”fraværskultur.”

Skolens ”fraværskultur” særligt tydelig op til ferier og weekender

At bruge fravær som et mål for lærernes arbejdsindsats har klare fordele. For det første er det meget standardiseret: Det afspejler simpelthen, om en lærer er til stede eller ej, hvilket giver mulighed for konsekvente sammenligninger på tværs af skoler.

For det andet giver fravær en pålidelig indikation af en lærers arbejdsindsats, da der er betydelig variation mellem skolerne, og analysen viser et klart mønster med øget sygefravær lige før, under eller efter helligdage. Disse mønstre tyder på, at sygefravær afspejler forskelle i medarbejdernes indsats.

Forskerne gennemførte derfor en yderligere analyse, hvor der blev skelnet mellem generelt sygefravær og sygefravær, der med større sandsynlighed er ”selvvalgt” (kaldet ”*diskretionært fravær*”).

Ved udelukkende at fokusere på læreres sygefravær omkring helligdage, får forskerne mulighed for at estimere niveauet af ”selvvalgt sygefravær”, som afspejler en lærer, der selv vælger at reducere sin arbejdsindsats.

Forskerne kategoriserer ikke dette som ulovligt fravær eller pjæk, da kun den pågældende lærer selv ved, om der reelt er tale om sygdom. Men lærere, der melder sig syge eller tager en dag med barns sygdom lige op til eller efter fx helligdage, vurderes af forskerne til at være mere tilbøjelige til at tage ”selvvalgt sygefravær”. Og i denne del af analysen, slår de forskellige skolars ”fraværskultur” endnu tydeligere igennem:

Her konstaterer forskerne, at mellem 69% og 80% af fraværet omkring ferier og fridage kan tilskrives skolens fraværskultur. Med andre ord: Lærere har - især om-

kring ferier og helligdage - tendens til at tilpasse deres sygefraværs-adfærd til den ”fraværskultur”, der i øvrigt er udbredt på skolen.

Lærernes fravær stiger, når skolelederen er på hospitalet

Endnu en måde at kortlægge lederens betydning for medarbejdernes fravær er ved at se på effekten af lederens eget fravær. Her har forskerne i et såkaldt event-studie analyseret data for skoleledere, der pludselig blev fraværende på grund af en akut hospitalsindlæggelse.

Medarbejdernes fraværdata lige før og efter lederen kommer på hospitalet viser, at når en leder er indlagt, er deres medarbejdere også mere tilbøjelige til at være sygemeldte. I gennemsnit stiger fraværet med cirka 10 %, når lederen er på hospitalet.

Denne stigning i fravær er signifikant, og forskerne kan påvise den på tværs af forskellige modeller og stikprøver på tværs af den offentlige sektor. Dermed konkluderer de, at lederens eget fravær har en kausal effekt på medarbejdernes adfærd.

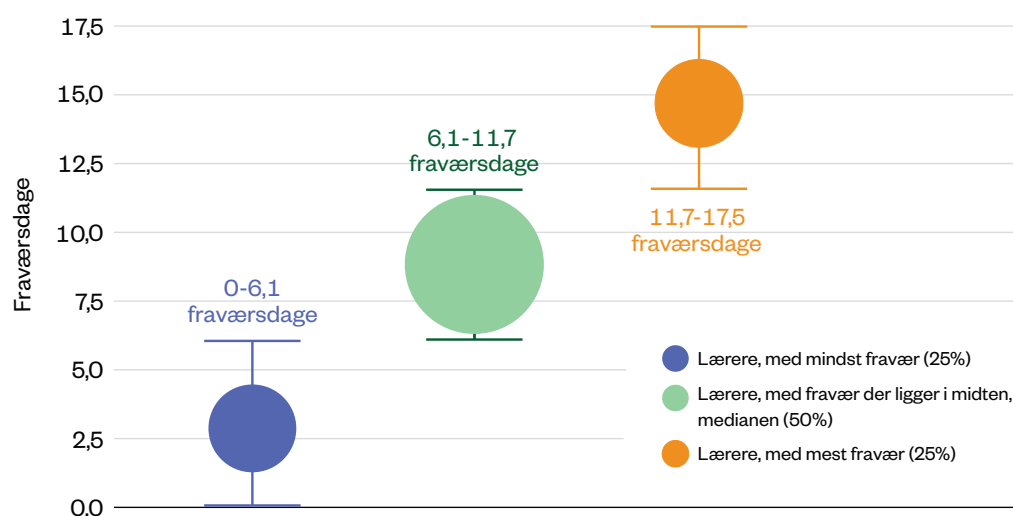
Da indlæggelserne sker pludseligt, kan forskerne her sikre sig, at der ikke er andre forhold, der evt. kunne påvirke medarbejdernes sygefravær. Dog er det er vanskeligt at relatere denne effekt af en skoleleders fravær til mere normale situationer, hvor lederen ikke er akut fraværende.

En enkelt ekstra sygefraværsdag giver eleverne lavere karakterer

Lærernes sygefravær har naturligvis konsekvenser for eleverne. Når forskerne ser på testresultaterne for de danske folkeskoler, finder de, at skoler med én ekstra dags gennemsnitligt fravær blandt lærerne falder 0,2 percentil blandt alle skoler i Danmark i de nationale test i dansk og matematik i 6. og 8. klasse.

Forskernes resultater understreger, at fokus på ledelse er afgørende for at fremme en produktiv og engageret arbejdsstyrke i den offentlige sektor. Det er derfor afgørende, at offentlige arbejdspladser er i stand til at tiltrække, uddanne og også udvælge dygtige ledere i de enkelte offentlige enheder.

Figur 1. Fraværsdage for lærere ansat i det offentlige

Note: Stor forskel på læreres fravær. Halvdelen af alle offentligt ansatte lærere (50%) har mellem 6,1 og 11,7 dages sygefravær (inkl. barns sygefravær) om året. De 25% af lærerne, der har det højeste fravær, har dog mellem 11,7 og 17,5 dages fravær mens de 25% med mindst sygefravær og barns sygdom har under 6,1 årlige sygefraværsdage. Data inkluderer alle offentligt ansatte lærere i folkeskoler og på gymnasier i perioden 2010-2018.

Kilde: egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

Fakta om de to forskningsstudier: “Teacher Absenteeism” og “The impact of school principals on teachers’ absence”

- Forskerne har anvendt data fra Danmarks Statistik, der registrerer fravær (eget fravær og fravær ifbm. barns sygdom) for alle lærere og skoleledere, der er ansat på offentlige folkeskoler og gymnasier i Danmark i perioden 2010–2018 .
- Forskerne har desuden observeret læreres jobskifte mellem skoler og har undersøgt, hvor meget fravær, der kan forklares ud fra lærernes individuelle karakteristika (fx lærerens indre motivation og arbejdsmoral) og hvor meget, der kan tilskrives skolens kulturelle normer for fravær
- Desuden har forskerne benyttet data for elevers karakterer ved de nationale tests i 6. og 8. klasse i perioden 2010-2018.

Forskningen bag

Morten Bennedsen og Maria Schlier (2025) Teacher Absenteeism.
ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, Study paper Nr. 237

Maria Schlier (2025) The impact of school principals on teachers.
ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, Study paper Nr. 236

Vidensoverblik fra ROCKWOOL Fonden Forskning

Vidensoverblik fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed (ISSN 1396-1217) udgives for at informere offentligheden om resultaterne af den løbende forskning i enheden.

Vidensoverblikket er ikke ophavsretligt beskyttet og må frit citeres eller kopieres med fornøden kildeangivelse.

Du kan se andre udgivelser fra forskningsenheden på:
www.rockwoolfonden.dk/forskning